

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 496/2023-30

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Petra Straku v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Martinom Babjakom, advokátom, Zvonárska 8, Košice, proti postupu Mestského súdu Košice v konaní vedenom pod sp. zn. K2-6T 60/2010 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Mestského súdu Košice v konaní vedenom pod sp. zn. K2-6T 60/2010 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Košice **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. K2-6T 60/2010 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **4 000 eur**, ktoré **j e** mu Mestský súd Košice **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Košice **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **796,28 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 6. septembra 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom všeobecného súdu v konaní označenom v záhlaví tohto

nálezu. Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd prikázal porušovateľovi konať bez zbytočných prieťahov, a zároveň si uplatnil nárok na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 16 250 eur a náhradu trov konania.

2. Uznesením č. k. III. ÚS 496/2023-11 z 12. októbra 2023 bola ústavná sťažnosť sťažovateľa prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti a vyjadrenia Mestského súdu Košice (ďalej len „mestský súd“) vyplýva nasledovný skutkový stav:

4. Sťažovateľovi bolo uznesením Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Košiciach z 8. decembra 2005 vznesené obvinenie z pokračujúceho trestného činu podvodu podľa § 250 ods. 1 a 4 Trestného zákona, ktorého sa mal dopustiť ako konateľ a spoločník obchodných spoločností v súvislosti s uplatneným neoprávneným nadmerným odpočtom DPH.

5. Po skončení vyšetrovania bola voči sťažovateľovi a ďalším osobám podaná obžaloba, ktorá bola Okresnému súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) doručená 20. apríla 2010. Konanie v predmetnej veci sa vedie proti 5 obžalovaným.

6. Okresný súd nariadil verejné zasadnutie pre účely predbežného prejednania obžaloby na 29. november 2011, verejné zasadnutie však bolo 4-krát odročené, konalo sa 25. februára 2014. Hlavné pojednávanie bolo v rokoch 2014 až 2017 odročené 23-krát z dôvodu vykonávania navrhovaných dôkazov, najmä výsluchu navrhovaných svedkov. Obžaloba bola krajským prokurátorom prednesená na hlavnom pojednávaní konanom 21. apríla 2015. Na hlavnom pojednávaní sa vykonávalo dokazovanie, a to v dňoch 22. septembra 2015, 24. novembra 2015, 28. januára 2016, 5. apríla 2016, 12. mája 2016, 8. novembra 2016, 14. marca 2017, 2. mája 2017, 1. júna 2017, 2. novembra 2017. Hlavné pojednávanie 2. novembra 2017 bolo odročené pre námietku obhajcu sťažovateľa a návrh na vylúčenie sudcu. Po návrate spisu z Krajského súdu Košice bol stanovený termín hlavného pojednávania na 21. jún 2018, ktoré bolo odročené pre neprítomnosť obhajcu spoluobžalovaného na 2. október 2018. Hlavné pojednávanie 2. októbra 2018 bolo odročené pre kolíziu pojednávania obhajcu spoluobžalovaného.

7. Následne boli vo veci uskutočnené hlavné pojednávania, na ktorých sa vykonávalo dokazovanie 20. novembra 2018, 31. januára 2019, 16. apríla 2019. Hlavné pojednávanie nariadené na 5. september 2019 bolo odročené z dôvodu neprítomnosti obhajcov spoluobžalovaných, nariadené na 5. november 2019 bolo odročené pre evakuáciu budovy súdu a 20. januára 2020 pre neprítomnosť jedného z obhajcov a spoluobžalovaného, zároveň bolo nariadené jeho predvedenie pre účely doručenia predvolania. Pre neprítomnosť prísediacej a spoluobžalovaného bolo odročené hlavné pojednávanie z 12. marca 2020, súčasne bolo nariadené predvedenie spoluobžalovaného pre účely doručenia predvolania.

8. V súvislosti s opatreniami proti pandémie COVID-19, resp. zo zdravotných dôvodov na strane prísediacej a obhajcov, boli rušené nariadené hlavné pojednávania z 5. mája 2020, 8. septembra 2020, 10. novembra 2020 a 12. januára 2021.

9. Na hlavnom pojednávaní 7. septembra 2021 sa pokračovalo s vykonávaním navrhovaných dôkazov, hlavné pojednávanie nariadené na 18. január 2022 bolo odročené pre neprítomnosť obhajcov spoluobžalovaných, ktorí boli upozornení na použitie poriadkových opatrení. V dokazovaní na hlavnom pojednávaní sa pokračovalo 22. marca 2022.

10. Ďalšie hlavné pojednávania sa nekonali, resp. boli odročené 10. mája 2022 (prekážky na strane sudcu), 27. septembra 2022 (evakuácia budovy súdu), 15. decembra 2022 (praceneschopnosť predsedu senátu a na žiadosť obhajcu spoluobžalovaného) a 17. januára 2023 (na žiadosť obhajcu spoluobžalovaného).

11. Na hlavnom pojednávaní 14. februára 2023 boli vykonávané navrhované dôkazy. Hlavné pojednávania nariadené na 25. apríl 2023 a 22. jún 2023 boli odročené pre neprítomnosť spoluobžalovaného a jeho obhajcu s tým, že mu bude ustanovený náhradný obhajca.

12. Hlavné pojednávanie sa opäť konalo 7. septembra 2023 a bolo odročené na 14. november 2023.

13. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 243/2023-10 z 10. mája 2023 odmietol predchádzajúcu ústavnú sťažnosť sťažovateľa z 18. apríla 2023 z dôvodov podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 55 písm. d) a § 132 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ako neprípustnú z dôvodu nevyčerpania právneho prostriedku sťažnosti podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku.

14. Sťažovateľ v nadväznosti na uvedené podal 30. mája 2023 okresnému súdu sťažnosť pre nečinnosť v zmysle § 55 ods. 3 Trestného poriadku. Mestský súd, na ktorý od 1. júna 2023 prešiel výkon súdnictva vo veci sťažovateľa, vyjadrením z 22. júna 2023 konštatoval, že ide o reštančnú vec, uviedol, že vylúčenie veci sťažovateľa na samostatné konanie by bolo v rozpore s účelom trestného stíhania, keďže by bolo potrebné opakovať dôkazy v novom zložení senátu. Uviedol, že zo žiadosti nie je zrejmé, vykonania akého úkonu sa sťažovateľ domáha, keďže súd v rámci svojich prevádzkových možností koná priebežne.

15. Sťažovateľ následne podal na mestskom súde oznámenie obžalovaného v zmysle § 55 ods. 4 Trestného poriadku o trvaní na sťažnosti, v ktorom uviedol, že na podanej sťažnosti ďalej trvá, pretože nebol vykonaný sťažovateľom namietaný úkon, t. j. vyhlásenie rozsudku vo veci samej. Krajský súd uznesením z 18. septembra 2023 sťažnosť sťažovateľa zamietol, pričom v odôvodnení uviedol, že súd vo veci koná, súd nariaďuje termíny hlavného pojednávania a že opatrenie, ktorého sa sťažovateľ domáha, teda toho, aby prvostupňový súd určil konkrétny termín na vyhlásenie rozsudku, ide nad rámec ustanovenia § 55 ods. 3 Trestného poriadku, znamenal by v konečnom dôsledku zasahovanie do nezávislosti súdu.

16. Sťažovateľ uvádza, že vzhľadom na to, že predmetné trestné konanie prebieha neprimerane dlhú dobu, nečinnosťou mestského súdu došlo k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

II.

Vyjadrenie mestského súdu a replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie mestského súdu:

17. K ústavnej sťažnosti sa vyjadril podpredseda mestského súdu, ktorý uviedol, že ústavnú sťažnosť považuje za neopodstatnenú. Ide o skutkovo a právne náročnú vec, kde je celkom stíhaných v spoločnom konaní 5 obžalovaných pre celkom 22 skutkov ekonomickej trestnej

činnosti. Poukázal na to, že dôvodom na namietanú dĺžku konania bolo predovšetkým správanie niektorých účastníkov súdneho konania, čo zodpovedá aj tvrdeniu sťažovateľa v ústavnej sťažnosti. Uviedol, že postup samotného súdu nebol dôvodom neprejednaná a nerozhodnutia veci v primeranej lehote.

18. K ústavnej sťažnosti sa vyjadril aj predseda senátu v prejednávanej veci, ktorý popísal priebeh konania a rozhodnutie o sťažnosti sťažovateľa pre nečinnosť v zmysle § 55 ods. 3 Trestného poriadku. Uviedol, že súd prvého stupňa vo veci koná, stanovuje termíny hlavných pojednávaní tak, aby bolo možné riadne vykonať potrebné dokazovanie, rozsah ktorého bol stanovený pri predbežnom prejednaní obžaloby. Po oboznámení stanoviska procesných strán bol ďalší termín hlavného pojednávania určený na 14. november 2023.

19. Uviedol, že vzhľadom na charakter trestnej činnosti ide o skutkovo náročnú vec. Bolo potrebné vykonať výsluchy 78 navrhovaných svedkov, niektorých aj opakovane. Skutkové okolnosti sú dané z navzájom prepojených listinných dôkazov, ktorých vykonávanie je časovo náročné. Odročenie hlavných pojednávaní bolo najmä z procesných dôvodov – neprítomnosť predvolávaných osôb, nesplnenie podmienok na vykonanie hlavného pojednávania, evakuácie budovy súdu, rozhodovanie o námietkach na vylúčenie sudcu, protiepidemiologické opatrenia a podobne. K vyjadreniu predseda senátu predložil chronologický prehľad úkonov súdu vo veci.

II.2. Replika sťažovateľa:

20. Sťažovateľ v replike uviedol, že skutočne ide o skutkovo náročnejšiu vec, avšak tvrdí, že reálne bolo vypočítaných len 21 svedkov, len jeden opakovane a súčasne posledný svedok bol vypočítaný na hlavnom pojednávaní 20. novembra 2018. Následne trvalo 5 rokov, aby sa prečítali na hlavnom pojednávaní navrhované listinné dôkazy, ktorých čítanie bolo ukončené na poslednom uskutočnenom pojednávaní. Taktiež tvrdí, že sťažovateľovi nemôže byť na ujmu „obštrukčné“ správanie iných obžalovaných a ich obhajcov, bolo povinnosťou zákonného sudcu zabezpečiť prítomnosť osôb, u ktorých je to potrebné tak, aby bolo možné pojednávanie uskutočniť. V tejto súvislosti poukazuje na spoluobžalovaného, pre neprítomnosť ktorého, resp. neprítomnosť jeho obhajcu bolo odročené množstvo hlavných pojednávaní, bol mu ustanovený náhradný obhajca, neskôr bolo jeho ustanovenie zrušené a následne boli z takmer rovnakých dôvodov opätovne odročené hlavné pojednávania, kým mu nebol znova ustanovený náhradný obhajca. Zdôrazňuje, že v procesnej pozícii obvineného sa nachádza už od roku 2005, t. j. takmer 18 rokov. Podľa jeho názoru nejde o tak extrémnu náročnosť veci, ktorá by odôvodňovala 14 rokov konania pred súdom prvého stupňa.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

21. Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) má obvinený právo na to, aby o jeho trestnom obvinení bolo rozhodnuté v primeranej lehote. Toto právo je integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces. Podmieňuje priamo spravodlivý charakter konania tým, že zabraňuje strate dôkazov alebo oslabeniu ich dôkaznej hodnoty. Bráni tiež tomu, aby obvinený bol príliš dlho vystavený zásahom do svojich práv a slobôd a neistote o svojom osude (rozsudok ESLP vo veci Wemhoff v. Nemecko z 27. 6. 1968). Ústavný súd konštatuje, že z hľadiska hodnotenia povahy veci vychádza zo všeobecnej zásady uznávanej aj v judikatúre ESLP, podľa

ktorej sa primeraná lehota na konanie v trestných veciach v dôsledku mimoriadne citel'ného zásahu do sféry osobných práv a slobôd, ktorý je s priebehom trestného procesu spojený, musí posudzovať prísnejšie (II. ÚS 32/03).

22. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou spravidla zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02).

23. Predmetom napadnutého konania je trestná vec proti obžalovanému sťažovateľovi pre pokračujúci trestný čin podvodu v súvislosti s uplatňovaním nadmerného odpočtu DPH. Z obsahu ústavnej sťažnosti, predložených dôkazov a vyjadrení mestského súdu vyplýva, že ide o skutkovo pomerne náročnú vec, čo je spôsobené najmä tým, že konanie sa vedie súčasne voči 5 obžalovaným za 22 skutkov daňovej trestnej činnosti. O skutkovej náročnosti svedčí potreba rozsiahleho dokazovania listinnými dôkazmi, svedeckými výpoveďami vysokého počtu svedkov, samotný spis má aj podľa vyjadrenia sťažovateľa viac ako 15 zväzkov.

24. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v konaní k zbytočným priet'ahom.

25. Pokiaľ ide o význam veci pre sťažovateľa, vo všeobecnosti platí, že doba trestného konania sa posudzuje prísnejšie než doba konania v občianskoprávných veciach, a to vzhľadom na dôsledky trestného konania pre obvineného [obmedzenie práv a slobôd, vplyv na povest', postavenie v zamestnaní a pod. (napr. rozsudok ESLP vo veci Bagetta v. Taliansko z 25. 6. 1987)].

26. Napokon ústavný súd hodnotil postup súdu z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v konaní, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, vyjadrenia mestského súdu a prehľadu chronologického postupu v konaní. Je možné konštatovať, že súd pravidelne nariad'oval termíny verejného zasadnutia na predbežné prejednanie obžaloby a aj neskôr hlavného pojednávania na vykonanie dôkazov. Napriek tomu sa predbežné prejednanie obžaloby uskutočnilo až roku 2014 takmer 4 roky po podaní obžaloby. Bolo tiež možné identifikovať dlhšie obdobie nečinnosti od mája 2020 do septembra 2021, keď súd opakovane odročoval nariadené hlavné pojednávania v súvislosti s protiepidemiologickými opatreniami pre pandémiu COVID-19 (14 mesiacov). Taktiež boli viaceré nariadené hlavné pojednávania odročované z dôvodu neprítomnosti obhajcov a niektorých spoluobžalovaných. Predseda senátu pre účely riadneho postupu vo veci využíval poriadkové opatrenia, ktoré mu poskytuje právna úprava.

27. I keď doterajšia dĺžka konania bola spôsobená nepochybne aj skutkovou náročnosťou veci, potrebou rozsiahleho dokazovania a aj správaním niektorých obžalovaných a ich obhajcov, ktorí prispeli k početnému odročaniu nariadených hlavných pojednávanií, nemožno vzhľadom na uvedené celkové trvanie konania považovať postup súdu vo veci za sústredený a efektívny. Procesný postup súdu nesmeroval sústredene k odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľa, o čom svedčia nielen

zistené obdobia nečinnosti súdu, ale predovšetkým skutočnosť, že po trinástich rokoch po podania obžaloby na sťažovateľa nebolo v jeho trestnej veci meritórne rozhodnuté.

28. Personálne a organizačné dôvody mestského súdu, ktoré majú systémový základ, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nie je pomenovanie príčin prietáhov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter (III. ÚS 103/2021).

29. Pokiaľ ide o rušenie nariadených pojednávaní v súvislosti s opatreniami v čase pandémie COVID-19, ústavný súd už vo svojej rozhodovacej činnosti uviedol, že nemôže nevziať do úvahy aj okolnosti pandémie a s ňou spojených obmedzení, ktoré sa významne dotkli aj výkonu súdnictva. Ani to však nezbavuje všeobecné súdy povinnosti pokúsiť sa využiť efektívne všetky dostupné procesné prostriedky na ukončenie konania v prvej inštancii meritórnym rozhodnutím (IV. ÚS 518/2020). Ústavný súd tiež konštatoval, že ani epidemiologická situácia nepredstavuje zásadnú prekážku pre fungovanie súdnictva (III. ÚS 421/2020).

30. Možno tak uzavrieť, že celková dĺžka trvania súdneho konania vybočila z rámca požiadavky dosiahnutia konečného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote a že nesústreďným postupom súdu v napadnutom konaní došlo k neprimeraným prietahom, čím bolo nesporne zasiahnuté do ústavne zaručeného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

31. Keďže ústavný súd zistil, že postupom súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, prikázal mestskému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy.

IV.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

32. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva.

33. V prerokúvanom prípade podľa názoru ústavného súdu prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Ústavný súd prihliadol na celkovú dĺžku konania, zohľadnil predmet a povahu sporu, skutkovú zložitost' veci, správanie a význam sporu sťažovateľa, okolnosti veci a priznal sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie vo výške 4 000 eur, ktoré je mu mestský súd v zmysle § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde povinný zaplatiť do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadosťučinenia ústavný súd návrhu sťažovateľa nevyhovel.

V.
Trovy konania

34. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 796,28 eur vrátane DPH.

35. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3, § 16 ods. 3). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je vo výške 208,67 eur a náhrada výdavkov je vo výške 12,52 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu, vyjadrenie), čo spolu predstavuje sumu 663,57 eur, celkom 796,28 eur vrátane DPH.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. decembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu